

Den mindst ringe verdensorden

I 25 år har USA's styrkeposition og politik forsynet os med en 'verdensorden', der i et historisk perspektiv fremstår som den mindst ringe: fravær af store krige, mere demokrati, økonomisk fremgang – men dog også sammenbrudte stater og terrorisme.

BIRTHE HANSEN

Lektor, Institut for Statskundskab,
Københavns Universitet

USA har været enesupermagt i mere end en generation. Undervejs er USA blevet kaldt 'svækket', på 'nedtur' og mange andre ting,¹ men der er stadig ikke andre magter, der matcher USA målt på Kenneth Waltz' klassiske kapabilitets-kriterier.² USA's absolutte styrkeforspring er blevet reduceret undervejs og dermed dets muligheder for at handle så frit som f.eks. i de glade 1990'ere, hvor præsident Clinton bragte orden i de amerikanske budgetter, men samtidig havde tid til at more sig. USA er imidlertid stadig enesupermagt og den mest magtfulde aktør, selv om der også er begrænsninger. Spørgsmålene her er, hvordan det er gået den amerikanske verdensorden i tiden efter koldkrigsafslutningen, og hvad vi skal vente os fremover?

Status efter godt 25 år er, at der har været ups and downs, men at det faktisk er gået meget godt for USA og dets politiske projekt, at det i et historisk lys har været en 'godartet' verdensorden, og at fremtiden er mere usikker.

Nedenfor defineres først den her anvendte forståelse af begrebet verdensorden, dernæst beskrives særlige karakteristika ved den *amerikanske* verdensorden, så gennemgås enkelte områder hver for sig og hvordan de har udviklet sig de seneste ca. 25 år, og endelig diskuteres verdensordenens fremtidsudsigter.

Den amerikanske verdensorden

Begrebet verdensorden forstås her som en kombination af supermagtens styrke i det internationale system og dens politiske projekt (Hansen 2011:94).³ Supermagtens styrke afgør muligheden for at sprede det politiske projekt. I en situation med flere supermagter (multipolaritet) konfronteres flere forskellige projekter, og de udvandes til dels, da de store magter skal tage mange alliancehensyn (Waltz 1979). Under bipolaritet som under den kolde krig kommer projekterne til at stå skarpt over for hinanden og bliver derfor meget distinkte (Heurlin 1990). Under den aktuelle unipolaritet bliver projektet inklusivt og bredt, da USA står alene med den væsentlige lederskabsforpligtelse. Da stater tenderer mod at imitere succesfulde stater og at tilpasse sig det internationale systems konkurrencevilkår, antages det, at flertallet af dem i store træk vil imitere den amerikanske model og tilpasse sig systemet (Hansen 2011).

Det politiske projekt forstås som supermagtens koordinerede politikker, der bidrager til en overordnet retning for lederskab og sætter dagsordenen. Retningen bestemmes af, hvordan supermagten, i dette tilfælde USA, udtrykker sine mål i forhold til økonomi, politik og ideologi. Udtrykkene herfor kan man finde i den officielle amerikanske politik, herunder præsidentens taler, hvor den amerikanske regering sender signaler til

NOTE 1 Fx Layne 1993; Tood 2003; Haass 2008; Altman 2009.

NOTE 2 Ifl. Waltz (1979) identificeres en supermagt ved et relativt forspring til andre stater på den samlede score af syv kapabiliteter, der er størrelse af befolkning, territorium, økonomi, militær, naturressourcer, politisk stabilitet samt kompetence. Det er ikke nok at score højt på tre-fire af disse.

NOTE 3 For andre opfattelser af begrebet verdensorden, se Ikenberry 2012 (2012), og Kupchan (2012).

såvel venner som fjender og offentligt forpligter sig på sine budskaber. Dette skal selvfølgelig ses i sammenhæng med, hvad USA faktisk gør, og tilsammen kan man få et overordnet billede af USA's politiske projekt.

Denne tilgang til verdenspolitikken er baseret på Kenneth Waltz' *Theory of International Politics* (1979) og bygger på et ofte overset aspekt af teorien, der omhandler den mere 'usynlige' internationale udvikling, socialiseringen. Dette er ikke desto mindre relevant og kan bidrage til forklaringen af, hvorfor nogle dybe internationale trends slår mere igennem i nogle historiske perioder end i andre. Desuden muliggør de at sammenfatte udviklingstendenser i en tilsyneladende uoverskuelig global virkelighed.

Hvis man læser de amerikanske præsidenters taler (især *State of the Union*-talerne) i tiden efter den kolde krigs slutning, finder man for det første et udtryk for, at USA er og ønsker at være den ledende magt i verden. Derudover udtrykkes en række mål, hvor af de mest fremtrædende er udbredelse af demokratisering og menneskerettigheder, markedsøkonomi samt stop for spredning af masseødelæggelsesvåben. Endelig er terrorisme kommet højt på dagsordenen efter 11. september 2001.

Dette projekt har USA forfulgt ganske effektivt, om end hverken fuldkomment eller konsistent. Ind imellem har målene måttet vige for andre sikkerhedspolitiske interesser, eller fordi det amerikanske magtforspring ikke har været stort nok. Ligeledes er socialiseringsprocessen med imitation og tilpasning slået stærkt igennem.

For demokrati og menneskerettigheder

I en tale den 6. november 2003, der blev holdt et halvt år efter invasionen af Irak, satte præsident Bush ord på demokrati som den nye sikkerhedsstrategi i Mellemøsten:

»Sixty years of Western nations excusing and accommodating the lack of freedom in the Middle East did nothing to make us safe – because in the long run, stability cannot be purchased at the expense of liberty. As long as the Middle East remains a place where freedom does not flourish, it will remain a place of stagnation, resentment, and violence ready for export.«⁴

Talen markerede en allerede igangsat politik, der ændrede koldkrigstidens prioritering af stabilitet i Mellemøsten til en vægt på ændring af forholdene i regionen. Blandt de større bestræbelser herfor kan regnes invasionen af Irak, de opfølgende initiativer i Afghanistan, men også en lang række politiske og økonomiske initiativer andre steder som de arabiske reforminitiativer.

Det er dog ikke kun den politisk besluttede demokrati-eksport, der har sig store spor i forhold til dette karakteristika ved den amerikanske verdensorden. Som Kenneth Waltz skrev, er imita-

tion en vigtig dynamik i det internationale system. Som oftest imiterer staterne de mest succesfulde, hvilket pt. er USA. Det gør de for frivilligt at lade sig socialisere på de internationale konkurrencevilkår, hvor det kan blive dyrt at halte bagefter.

Som et eksempel på imitation og frivillig socialisering kan nævnes den store tilgang af demokratier, der har været under den amerikanske verdensorden. Den første runde kom i det tidligere Østeuropa. Senest har en række arabiske samfund gennemgået en forandring fra de hidtidige autoritære styreform til begyndende demokratisering. Flere af disse befinder sig i en overgangsfase med forsigtige forsøg, og i flere er der omfattende magtkampe i gang. Ikke desto mindre har de oplevet omvæltninger og på længere sigt, måske, demokratisering – mange i hvert fald formelt.

Ifølge Møller og Skaaning har der siden 1989 (og frem til 2007) fundet 73 demokratiske transitioner og 25 sammenbrud sted, hvilket giver et nettotal på 48 (Møller og Skaaning 2010:127). Hvis man hertil lægger omvæltninger i de arabiske lande (Tunesien, Irak og Libyen), får man et meget højt tal under den amerikanske verdensorden, og alt i alt kan op mod 50 % af verdens lande betegnes som demokratiske (Møller og Skaaning 2010: 18).

Der har dog også været skønhedspletter på den amerikanske indsats. Her kan nævnes Guantanamo-basen, der stadig er aktiv, hændelserne i Abu Graib-fængslet i Irak i kølvandet på invasionen samt en række nære politiske forhold til stadigt autoritære stater, som fx Saudi Arabien.

Dette ændrer dog ikke ved det overordnede billede: at den aktuelle verdensorden har trukket uset mange stater i demokratisk retning, og at USA har ført en politik til forhold herfor i Mellemøsten.

Mod masseødelæggelsesvåben

En anden høj amerikansk prioritet har været indsatsen mod spredning af masseødelæggelsesvåben, der ud over deres ødelæggende potentialer i sig selv både ville kunne føre til ukontrollable konfliktforløb og forhindre effektivt management. Efter koldkrigsafslutningen var en af de første handlinger da også at hjælpe Rusland med at 'købe' kernevåben tilbage fra tre af de nu selvstændige ex-Sovjetrepublikker, så der kom styr på våbnene. Brasilien og Sydafrika, der havde programmer, der blev anset for at være langt fremme, opgav frivilligt disse programmer i 1990, henh. 1991.

Senere har flere stater været genstand for tvungen socialisering, idet de har forsøgt sig med udvikling eller brug af masseødelæggelsesvåben, eller ikke-opfyldelse af kravene herom. Irak blev tvunget til afvæbning af FN efter Golfkonflikten 1990-91 (hvor det lagre blev destrueret), men valgte efterhånden

NOTE 4 <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/11/20031106-2.html>

ikke at opfylde de efterfølgende inspektionskrav. Det førte til en amerikansk-ledet invasion i 2003. Gaddafi-styret i Libyen afleverede et halvt år senere sin kapacitet til USA af frygt for en lignende invasion. Iran optrappede sin uranberigelse og udviklingskapacitet i 00'erne og blev derefter pålagt sanktioner. I Syrien blev der i august 2013 anvendt kemiske våben, hvorefter pres fra et samarbejde mellem Rusland og USA førte til, at Assad-regimet i 2014 udleverede sine officielt deklarerede våben under en i øvrigt dansk-ledet operation, RECSYR.

Aktuelt set udgør Iran, der gerne vil forhandle, men nødigt opgave sit kernevåbenprogram, et stort problem. Ligeledes er der frygt for, at terrorbevægelsen Islamisk Stat skal få kemiske våben.

Samlet set er der dog sket en styrkelse af ikke-spredningsregimet, og der ses med større international alvor på anvendelse af kemiske våben mod egen befolkning, end der gjorde under den kolde krig (hvor Saddam Hussein-styret anvendte sådanne mod kurdere i Halabja), og hvor arabiske lande oprustedes på dette område.

I tilfælde af den amerikanske verdensorden for alvor begynder at blive udfordret, vil der formentlig ses en stigning af antallet af stater, der trods underskrivelse af NPT og hidtidig tilbageholdenhed vil forberede en kernevåbenkapacitet. De vil sikre sig mod den usikkerhed, der typisk opstår i overgangsperioder.

Krigen mod terrorisme blev til *Overseas contingent operations*

Et tilsyneladende dilemma under den unipolære, amerikanske verdensorden har været, at man har set en stigning i international terrorisme i Vesten samt en stigning i regional terrorisme i Mellemøsten. Man kan imidlertid opstille den hypotese, at en unipolær verdensorden fremprovokerer terrorisme: den nok så brede og inklusive verdensorden kan ikke undgå at marginalisere en række grupper, og disse har ikke nogen magtfuld allieret at henvende sig til, som det var tilfældet under den kolde krig. De er derfor nødt til i højere grad at kæmpe selv, og hovedfejden, der står i vejen for et alternativt projekt, er enesupermagten og dens allierede.

USA var plaget af international terrorisme op gennem 1990'erne (fx bilbomben under World Trade Center 1993, Khobar Towers i Saudi Arabien 1996, og ambassadebombningerne i Kenya og Tanzania 1998), og al Qaeda-angrebene i 2001 udgjorde en kulmination.

Som følge af 11. september-angrebene i New York og Washington, D.C., erklærede USA 'krig mod terrorisme' og invaderede Afghanistan i slutningen af 2001. Baggrunden for invasionen var, at det daværende Taleban-styre ikke ville udlevere den hovedmistænkte, Osama bin Laden.

Dermed blev bekæmpelse af terrorisme en amerikansk prioritet og kom på dagsordenen. Selv FN strammede sin tilgang til terrorisme. Vægten blev flyttet fra at se terrorisme som et

symptom til handling og bekæmpelse, og det blev besluttet, at medlemsstaterne ikke måtte give husly til terrorister og skulle kriminalisere økonomisk støtte til sådanne (Brett 2002). Mange stater fulgte valgte desuden at deltage – i større eller mindre omfang – i operationerne mod terrorisme.

Barack Obama overtog præsidentposten i 2009 og brugte kun udtrykket 'Krig mod terrorisme' en enkelt gang, i januar 2009. Derefter fremgik det, at regeringen ville undgå at bruge betegnelsen, men i stedet foretrak at tale om Begrænsede udenlandske operationer (*Overseas contingent operations*), når USA indgik i terrorbekæmpelse rundt omkring i verden.

Til gengæld fortsatte Obama den amerikanske prioritet. Selv om han gik til valg på en 'anti-war bill', godkendte han operationer mod terrorisme mod terrorbevægelsen Islamisk Stat i Irak og Syrien (Jackson 2015). *Operation Inherent Resolve* var direkte rettet mod terrorisme og indebar luftbombardementer, træning af irakiske styrker og våbenforsyninger til syriske oprørere.

USA har siden formået at holde sit eget land stort set frit for international terrorisme (om end ikke helt, jf. terrorangrebene under Boston Maraton i 2013), og al-Qaeda som sådan er blevet stærkt svækket. Til gengæld har de forandringsprocesser, som USA har bidraget til at igangsætte i Mellemøsten, og opbrudsfasen ført til adskillige lokale magtkampe – hvori terrorisme indgår som middel.

Et eksempel herpå er terrorbevægelsen Islamisk Stat, der fra foråret 2014 opnåede betydelige territorielle gevinster i Irak. Islamisk Stat er en udløber af al-Qaeda, der har rekrutteret blandt utilfredse (og forfordelte) sunni-muslimer i Irak samt lukreret på borgerkrigen i Syrien. Bevægelsens mål er oprettelsen af et kalifat for sunni-muslimer, uddrivelse af andre og dermed en ændring af magtforholdene. Islamisk Stat afspejler dermed en marginaliseret gruppe, der både er blevet presset regionalt og står over for verdensordenens pres for markedsøkonomi og demokrati – og dermed risikere at miste alle udsigter til traditionelle økonomiske, sociale og politiske magtpositioner. Desuden har bevægelsen lukreret på Iraks centralregerings svage status og sammenbruddet af den syriske stat.

Fred og sikkerhed

Det har været diskuteret, hvorvidt den amerikanske verdensorden har været fredelig. Nuno Monteiro har hævdet, at unipolaritet er ufredelig (2012). Det bygger han på, at USA har været involveret i krigsførelse i en længere årrække.

Modargumentet (Wohlforth 1999; Hansen 2000) bygger på, at der siden koldkrigsafslutningen ikke har været nogen stor-magtskrige, hvilket kan være de mest ødelæggende, og der kun har været få og korte krige mellem øvrige stater. Der har været en række interventioner: USA har – med eller uden allierede – interverneret i Kuwait, Somalia, Haiti, Kosovo, Afghanistan, Irak, Libyen og Syrien, men mest tabsgivende her har været de efterfølgende interne magtopgør. Ikke desto mindre fremstår

den amerikanske verdensorden som fredelig set i et historisk perspektiv.

To områder træder frem, hvis man fokuserer på konfliktsiden: Mellemøsten og Rusland.

I Mellemøsten prøvede Saddam Husseins Irak grænser lige efter koldkrigsafslutningen og invaderede Kuwait. USA staterede dog hurtigt et eksempel og smed Irak ud igen med FN-opbakning og hjælp fra en koalition. Tabstallene voksede imidlertid som følge af den forandringsproces i regionen, der blev sat i gang med invasionen af Irak i 2003 og de efterfølgende arabiske revolter fra 2011.

I august 2008 udbrød en kort krig, da georgiske styrker intervererede i provinsen Sydossetien, hvor russiske styrker gik til modangreb (Mouritzen og Wivel 2012). Dernæst annekterede Rusland halvøen Krim i starten af 2014 samt støttede separater i Ukraine.

Med fraværende stormagtskrige og begrænset mellemstatslig krigsførelse har den amerikanske verdensordens største udfordring på konfliktområdet været sammenbrudte stater, især i Afrika og Mellemøsten.

Lederskab

»If the leading power does not lead, the others cannot follow«, skrev Kenneth Waltz som afslutning på sin teori om international politik (Waltz 1979: 210). I perioden siden koldkrigsafslutningen har USA indtil videre haft fire præsidenter med hver deres ledelsesprofil.

Det lykkedes for George Bush at opnå FN-mandat og bred tilslutning befrielsen af Kuwait i 1990-91, hvor USA staterede et eksempel i forhold til mellemstatslige relationer. Bill Clinton prioriterede i højere grad den amerikanske økonomi og forholdet til Asien i 1990'erne, men foretog også kontroversielle NATO-udvidelser. Præsident George W. Bush startede det nye årtusind med fundamentale ændringer i den amerikanske sikkerhedsdoktrin og invaderede Irak med forandring til hensigt. Hans efterfølger, Barack Obama var mindre klar (om end længere) i mælet og mere uddelegerende (Hansen 2011).

I løbet af den amerikanske verdensorden har USA samlet en række ad hoc-koalitioner i forbindelse med interventioner. Kajsa Ji Noe Oest (2009) har lavet et studie af disse koalitioner, der har haft mellem 15 og 40 deltagende lande. Mindst lige så interessant som antallet er imidlertid, at koalitionerne har haft mange forskellige deltagende lande. I figur 1 er ikke alle deltagere nævnt, men de lande, der udgjorde hovedparten og var bemærkelsesværdige:

Efter invasionen af Irak i 2003, har USA samlet to mindre koalitioner: Libyen 2011, *Odyssey Dawn* (fik efterhånden 19 deltagere⁵ – vesteuropæiske og arabiske lande – og havde FN-mandat); og Syrien/Irak/Islamisk Stat, *Inherent Resolve*, 2014 (16 deltagere – vesteuropæiske, arabiske lande, Australien og New Zealand).

Oversigten viser, at USA siden koldkrigsafslutningen har været villig til at interverere også uden FN-mandat, har kunnet samle relativt store koalitioner, og at deltagelsen i høj grad har været baseret på europæiske lande (i starten vesteuropæiske, senere også østeuropæiske), Canada, Australien og New Zealand.

Figur 1: Koalitioner 1991-2003 baseret på Oest (2008)

Indsats	Antal deltagende lande	Rækkevidde af deltagelse	FN-mandat
Kuwait 1991 Desert Shield/Storm	40	Vesteuropæiske, 8 arabiske, Australien og New Zealand	X
Somalia 1992 Restore Hope	26	Vesteuropæiske, 7 arabiske, Australien og New Zealand	
Haiti 1994 Upholding Democracy	33	Enkelte vesteuropæiske, mange latinamerikanske, asiatiske	
Kosovo 1999 Allied Force	12	Vesteuropæiske, Canada	
Afghanistan 2001 Enduring Freedom	15	Enkelte vesteuropæiske, Rusland, Israel, 2 arabiske, Australien og New Zealand, Canada, 2 kaukasiske – senere kom flere til, og alle NATO stater havde tilbudt støtte	X
Irak 2003 Iraqi Liberation/Freedom	14	9 europæiske, Australien, Canada, Sydkorea, Bahrain og Ukraine	

NOTE 5 Operationen blev overtaget af NATO under navnet *Unified Protector*.

Hertil kommer andre grupper, afhængigt af, hvor interventionen har fundet sted (deltagelse af arabiske lande ift. interventioner i Mellemøsten henh. latinamerikanske ift. Haiti).

Samtidig med, at arabiske lande har deltaget i flertallet af de amerikansk-ledede koalitioner, har der imidlertid udviklet sig anti-amerikanisme i Mellemøsten. Rubin og Rubin (2004) peger på, at anti-amerikanisme ikke er et nyt fænomen, men den har fået et voldsomt udtryk under den aktuelle verdensorden, herunder baseret på militant islamisme.

Især under præsident Obama har USA nedtonet italesættelsen af sit lederskab og har i stedet satset på at uddelegere ansvar og opgaver som ift. interventionen i Libyen, hvor Frankrig og UK havde kommando sammen med USA og stod for en stor del af indsatsen. Desuden har USA søgt at træne og bevæbne lokale (hæren i Irak, grupper i Syrien) i forbindelse med *Inherent Resolve*.

Som med andre typer militært samarbejde i historien har der været stor forskel på, hvor meget de deltagende stater konkret bidrog med. Dette er tydeligt i forhold til koalitionerne under den amerikanske verdensorden, hvor adskillige stater bidrog med f.eks. underskrivelse af støtteerklæringer, åbning af luft- rum eller få specialestyrker (se f.eks. Lorenz 2003). Det vigtige i forhold til koalitionerne har dog ofte netop været den politiske støtte og deraf følgende legitimitet, da USA militært set kunne have klaret flere af opgaverne selv og på nemmere vis (jf. bomningerne af Serbien i 1999, hvor der udviklede sig diskussioner i den endog lille koalition om de specifikke bombemål).

Fremtidsperspektiver

Hvordan den amerikanske verdensorden vil udvikle sig fremover, afhænger i høj grad af USA's styrkeforspring: kan USA bevare dette og dermed sin position som enesupermagt?

Selv om man som her bygger på en neorealitisk kapabilitetsanalyse og dermed, at USA stadig er enesupermagt, er der ingen tvivl om, at USA's *absolutte* styrkeforspring blevet reduceret. En tese er, at unipolariteten er 'robust, men ikke *nødvendigvis* varig' (Hansen 2000). Der ligger indbyggede 'fælder' i unipolariteten: de andre stater kan køre frihjul og lade enesupermagten slide sig op på management-bestræbelser (den skal håndtere hele verden), mens de selv øger deres kapabiliteter. Den har dog også nogle indbyggede fordele, så resultatet er et empirisk spørgsmål.

En af de ting, enesupermagten kan gøre, er at skifte mellem forskellige management-strategier afhængigt af dens formåen og ambitioner. Under præsident Clinton førte USA en minimalistisk strategi og helligede sig genopbygning af indre

kapabiliteter og alliancepolitik efter koldkrigen. Det førte til budgetoverskud. Under George Bush blev den forbedrede økonomi brændt af på en maksimalistisk strategi, hvor USA forsøgte at forandre nogle grundvilkår i især Mellemøsten. Barack Obama vendte tilbage til en minimalistisk strategi dels i lyset af den foregående ressourcetunge indsats, dels fordi Kina i mellemtiden havde reduceret kapabilitetskløften (især på det økonomiske område).

Man kan diskutere, hvad den aktuelt set minimalistiske amerikanske strategi mere grundlæggende dækker over. Der kan være tale om en balancering af indre og ydre ressourcer, der løbende skifter. Der kan også være tale om en frontforkortning i lyset af USA's reducerede absolutte forspring (om tilbage-trækningsstrategier se Toft 2006). Endelig kan der være tale om en påbegyndende forandring af det internationale systems struktur bort fra unipolaritet.

Konkret har Robert Kagan (2008) advaret mod, at den såkaldt autoritære akse (Rusland, Kina og en række mindre lande med autoritære styre) har været på vej frem og opnået øget indflydelse i det internationale samfund. Disse lande har ikke bare haft økonomisk vækst, men de har også haft et alternativt politisk projekt, hvor demokrati har spillet en mindre rolle. Projektet har hidtil begrænset udfoldelsen af den amerikanske verdensorden, men det har endnu ikke været magtfuldt nok til at matche det. Hvis man skal tale to klare konfliktlinjer under den aktuelle unipolaritet, må det være om intervention, der bl.a. har afspejlet sig i forhold til uenigheder i FN's Sikkerhedsråd – fx om en evt. intervention i Syrien (Jensen 2014) – og generelt indblanding/påvirkning af interne forhold i andre stater.

En kinesisk alternativ verdensorden ville kræve, at Kina ikke blot fortsatte de høje økonomiske væksttal, men udviklede sig til en fuldstrengt supermagt. På trods af de hidtidige høje væksttal kan Kina imidlertid løbe ind i store vanskeligheder. Dels kan den forcerede modernisering føre til tab af sammenhængskraft, hvis den kinesiske befolkning kræver, at den økonomiske fremgang fører til mere indflydelse. Dels kan Kina komme til at anvende mange ressourcer på at gå fra at køre frihjul og kopiere til at begynde at tage ansvar og innovere for at nå det sidste stykke – i modsætning til bestræbelserne de seneste årtier, hvor Kina har søgt at opbygge sig selv (Jisi 2011). Hvis processen imidlertid fortsætter, og der opstår bipolaritet med Kina som en ny supermagt, kan to scenarier⁶ tænkes.

I det ene vil Kina, afhængigt af, hvor meget det har nået at tilpasse sig de aktuelle vilkår inden da, formodes at tilbyde et alternativt hegemonisk projekt, der bygger på en markedsøkonomi uden fagforeninger og et autoritært styre med begrænset

NOTE 6 De to scenarier skal tages med forbehold. For det første er det uvist, hvor meget Kina når at tilpasse sig den aktuelle verdensordens krav og dermed ændre sig, inden en ny situation bliver aktuel. For det andet er det uvist, om den aktuelle verdensorden varer så længe, at USA vælger at trække sig ind i selv i en periode herefter, så der ikke opstår en ny bipolaritet, men i stedet en ny multipolaritet. For det tredje vil en bipolaritet, der fungerer som under den kolde krig, kræve, at Kinas kernevevkapacitet forøges til en andetslægeevne.

folkelig indflydelse.⁷ Et projekt, man kunne kalde ‘Mussolinis drøm’ – modernisering uden demokrati.

I det andet vil Kina nøjes med at forfølge nationale interesser og føre magtbalancepolitik. Et sådant projekt kunne man kalde ‘Disraeli-modellen’, jf. Disraelis indkøb af aktier i Suezkanalen og magtspil med Rusland på Balkan.

Begge versioner vil imidlertid føre til et mindre pres for demokratisering globalt set, da der opstår et andet magtfuldt alternativ. Ligeledes må man formode, at globaliseringsprocessen vil dæmpes, at de internationale institutioner vil blive genforhandlet, og at der vil opstå stedfortræderkonflikter som under den kolde krig.

Efter en serie allianceskift vil der dannes to lejre, men ikke nødvendigvis så distinkte som under den kolde krig. Dette vil afhænge af, om Kina tilbyder et egentligt verdensordensprojekt eller nøjes med at gå efter sine materielle interesser.

Skulle Kina med tiden komme til at matche USA, vil en sådan verdensorden utvivlsomt blive meget anderledes.

Indtil videre ser det dog ud til, at en kinesisk verdensorden ikke ligger lige om hjørnet. Kina mangler stadig meget for at kunne matche USA som supermagt, jf. de nævnte kriterier. Kina står også over for store udfordringer – hvad sker der f.eks. med den politiske sammenhængskraft i takt med moderniseringen og den forbedrede økonomi? Kina og Rusland har store interesser i, at den amerikanske verdensorden ikke breder sig yderligere og kan kaste grus i maskineriet, men hidtil har de ikke haft mulighed for at tilbyde et alternativ.

NOTE 7 Samt formodentlig også bygger på en anden kulturel opfattelse – konfuciansk – af selve begrebet (Fingar 2012).

HENVISNINGER

- Altman, R.E. (2009): »Further geopolitical consequences of the Financial Crisis«. *Foreign Affairs*, July-August: 2-14.
- Brett, Julian Elgaard (2002): *Far from Business as Usual. United Nations' Responses to International Terrorism*. København: DUPI.
- Fingar, Thomas (2012): 'China's Vision of World Order. The National Bureau of Asian Research. *Strategic Asia 2012-13: China's Military Challenge*, October 2012.
<http://www.nbr.org/publications/element.aspx?id=624>
- Haass, Richard N. (2008): »The Age of Non-polarity. What Will Follow U.S. Dominance?«. *Foreign Affairs*, 87: 3, May/June 2008, 44-56.
- Hansen, Birthe (2011): *Unipolarity and World Politics*. London/New York: Routledge.
- Hansen, Birthe (2003): *Overmagt*. København: Gyldendal.
- Hansen, Birthe (2000): *Unipolarity and the Middle East*. Richmond: Curzon.
- Heurlin, Bertel (1990): 'Sovjetunionens frivillige kapitulation. Afslutningen på den kolde krig tolket i clausewitzske krigstermer', i Morten Kelstrup: *Nyere tendenser i politologien. Bidrag til studiet af international politik og den nye europæiske udvikling*. København: Institut for Samfundsfag og Forvaltning, pp.71-100.
- Ikenberry, G. John (2012): *Liberal Leviathan: The Origins, Crisis, and Transformation of the American World Order*. Princeton: Princeton University Press.
- Jackson, William P. (2015): 'The Obama Doctrine'. *Speciale*, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.
- Jensen, Carsten (2014): 'Det russisk/kinesiske forår? Den syriske borgerkrig og den nye verdensorden'. I Lars Cramer-Larsen og Carsten Jensen (red.): *Borgerkrigen i Syrien – historisk, politisk, militært*. København: Forsvaret, pp. 108-119.
- Jisi, Wang (2011): Read More On... »China's Search for a Grand Strategy. A Rising Great Power Finds Its Way«. *Foreign Affairs*, March/April 2011.
- Kagan, Robert (2008): *The Return of History and the End of Dreams*. New York: Alfred A. Knopf.
- Krauthammer, Charles (1991): 'The Unipolar Moment.' *Foreign Affairs* Vol. 70, no. 1: 23-33.
- Kupchan, Charles A. (2012): *No One's World. The West, the Rising Rest, and the Coming Global Turn*. Oxford University Press.
- Layne, Christopher (1993): »The Unipolar Illusion: Why New Great Powers Will Rise«. I M.E. Brown, S.M. Lynn-Jones og S.E. Miller (red) (1995): *The Perils of Anarchy - Contemporary Realism and International Security*. Cambridge and Massachusetts: MIT Press: pp. 130-176.
- Lorenz, Jesse (2003): 'The Coalition of the Willing'.
<http://web.stanford.edu/class/e297a/The%20Coalition%20of%20the%20Willing.htm>
- Monteiro, Nuno (2012): »Unrest Assured: Why Unipolarity is not Peaceful«. *International Security* 36:3, Winter 2011/12, pp. 9-40.
- Mouritzen, Hans, og Anders Wivel (2012): *Explaining Foreign Policy. International Diplomacy and the Russo-Georgian War*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Oest, Kajsa Ji Noe (2009): *Not Bound To Follow? Patterns of allied Cooperation on the Formation of Ad Hoc Coalitions*. PhD-afhandling, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet, 2009/2.
- Todd, E. (2003): *After the Empire: The Breakdown of the American Order*. New York: Columbia University Press.
- Toft, P. (2006): 'The Way of the Vanquished: Fallen Great Powers and Responses to Collapse 1815-2004', PhD-afhandling, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.
- Wohlforth, William (1999): »The Stability of a Unipolar World«. *International Security*, Vol. 21, No.1, Summer 1999), pp. 24, 26.
- Waltz, Kenneth W. (1979): *Theory of International Politics*. New York: Random House.